

НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ: ДІЄВИЙ СУДОВИЙ ЗАХИСТ ЧИ ПРОЦЕСУАЛЬНА ІЛЮЗІЯ

WRIT PROCEEDINGS IN FULL-SCALE INVASION OF THE RUSSIAN FEDERATION IN UKRAINE: EFFECTIVE JUDICIAL PROTECTION OR PROCEDURAL ILLUSION

Нечипорук Я.В., студентка I курсу магістратури юридичного факультету
Львівський національний факультет імені Івана Франка

Стаття присвячена правовому аналізу наказного провадження в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україні. У статті проаналізовано питання судового збору за ініціювання такого виду провадження, ознаку безспірності, механізм повідомлення боржника про наявність наказного провадження, порядок скасування судових наказів, випадки відкладення розгляду заяви про видачу судового наказу судами, проблематику виконання судових наказів. Встановлено, що для наказного провадження встановлений невеликий розмір судового збору, що є механізмом захисту інтересів боржника. Доведено, що проблемним моментом є повідомлення боржника, чие місцезнаходження є на тимчасово окупованій території України, про наявне судове провадження. Встановлено, що наявність у боржника зареєстрованого кабінету в Електронному суді є позитивним для заявника. Доведено, що механізм скасування судового наказу відповідає ознаці безспірності наказного провадження. Наведено статистику скасування судових наказів судами першої інстанції за 2022 рік. Встановлено, що у реєстрі судових рішень все більше трапляються ухвали про скасування судових наказів, ініційовані боржником шляхом подання заяви про поновлення строку на подання заяви про скасування судового наказу та скасування судового наказу. Обґрунтовано зв'язок між принципами наказного провадження та поширеною практикою поновлення судами строку на подання заяви про скасування судового наказу. Доведено, що випадки відкладення розгляду справи про видачу судового наказу до закінчення воєнного стану є дискусійними. Встановлено, що проблемним аспектом є механізм виконання судових наказів. Наведено приклади судових наказів та ухвал судів як ілюстрацію тверджень автора. Обґрунтовано, що наказне провадження потребує забезпечення добросовісності стягувача, також слід покладатись на врахування судом принципів наказного провадження. Доведено, що повномасштабне вторгнення РФ безумовно вплинуло на здійснення правосуддя, а наказне провадження у деяких випадках стало лише першим кроком у вирішенні спору між заявником та боржником.

Ключові слова: наказне провадження, судовий наказ, повномасштабне вторгнення, воєнний стан, механізм виконання, поворот виконання, боржник.

The article is devoted to the legal analysis of the writ proceedings in full-scale invasion of the RF in Ukraine. The article analyzes the issue of the court fee for initiating this type of proceeding, the feature of indisputability, the mechanism of notifying the debtor about the presence of writ proceedings, the procedure for cancelling court orders, the case of postponing consideration of an application for the issuance of a court order by the courts, and the issue of executing court orders. It has been established that a small court fee is set for writ proceedings, which is an effective mechanism for protecting the debtor's interests. It has been proven that the problem is the notification of the debtor, whose location is in the temporarily occupied territory of Ukraine, about the existing court proceedings. It was established that the presence of the debtor's registered account in the Electronic Court is positive for the applicant. It has been proven that the mechanism for cancelling a court order corresponds to the feature of undisputedness of the writ proceedings. Statistics of cancellation of court orders by courts of first instance for 2022 are provided. It has been established that in the register of court decisions there are more and more decisions on the cancellation of court orders, initiated by the debtor by submitting an application for renewal of the period for submitting an application for cancellation of the court order and cancellation of the court order. The connection between the principles of writ proceedings and the widespread practice of courts renewing the period for submitting an application for cancellation of a court order is substantiated. It has been proven that cases of postponing the consideration of the case on the issuance of a court order until the end of martial law are controversial. It was established that the mechanism of execution of court orders is a problematic aspect. Examples of court orders and court decisions are given as an illustration of the author's statements. It is justified that writ proceedings need to ensure the good faith of the collector, it is also necessary to rely on the court taking into account the principles of writ proceedings. It has been proven that the full-scale invasion of the RF definitely affected the administration of justice, and in some cases the writ proceedings became only the first step in resolving the dispute between the applicant and the debtor.

Key words: writ proceedings, court order, full-scale invasion, martial law, enforcement mechanism, reversal of enforcement, debtor.

Вступ. Повномасштабне вторгнення РФ значно вплинуло на здійснення правосуддя в Україні. Безспірне та швидке наказне провадження постало перед викликами війни. На тимчасово окупованій території змінено підсудність 135-ти судів. Відповідно, актуальними питаннями є можливість повідомлення боржників про наказне провадження, механізм виконання судових наказів. На основі аналізу статистики щодо кількості поданих заяв про видачу судових наказів та заяв про скасування судових наказів необхідно спрогнозувати, якою буде статистика у 2023 році та з'ясувати причини таких даних. За останній рік відбулось чимало змін у процесуальному законодавстві, зокрема, щодо реєстрації кабінетів в Електронному суді боржниками, порядку повідомлення їх про судові провадження шляхом опублікування новини на офіційному веб-порталі судової влади України. Розвиток цивільних процесуальних правовідносин свідчить про прагнення судової гілки влади відповідати потребам громадськості в умовах війни. У зв'язку з цим існує потреба визначення особливостей наказного провадження під час воєнного стану.

Відтак дане наукове дослідження є актуальним для його здійснення в рамках цієї статті.

Стан дослідження. Наказне провадження було предметом багатьох наукових робіт. Слід звернути уваги на дослідження таких науковців як Угриновська О., Навроцька Ю., Фурса С., Бобрик В. та інших. Водночас особливості видачі судових наказів, механізмів їх скасування та виконання в умовах воєнного стану залишаються недослідженими та породжують багато дискусійних питань, що зумовлює актуальність цього наукового дослідження.

Метою цієї статті є правовий аналіз механізмів видачі судових наказів, їх скасування та виконання в умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україні, зокрема, у випадку місцезнаходження боржника на тимчасово окупованій території України, та аналіз судової практики у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Наказне провадження визначається як самостійний і спрощений вид судового провадження у цивільному судочинстві під час розгляду

окремих категорій справ, у якому суддя в установленних законом випадках за заявою особи, якій належить право вимоги, без судового засідання і виклику стягувача та боржника на основі доданих до заяви документів видає судовий наказ, який є особливою формою судового рішення (п. 1 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження» від 23 грудня 2011 року № 14) [1]. Наказне провадження є безспірним та призначене для оперативного та ефективного розгляду справ. Однак чи можемо ми вважати видачу судового наказу ефективним способом захисту інтересів стягувачів та необтяжливою для боржників в умовах воєнного стану?

В умовах повномасштабного вторгнення РФ на території України судова гілка влади має швидко та ефективно відповідати викликам воєнного часу. Відповідно, щоб проаналізувати наступні характерні ознаки наказного провадження, ми б хотіли звернути особливу увагу на видачу судових наказів в контексті перебування боржника на тимчасово окупованій території України, відсутність достатніх даних для ініціювання провадження та випадки неможливості виконання судового наказу у зв'язку з воєнними діями. Вважаємо необхідним виокремити особливості наказного провадження крізь призму здійснення правосуддя під час воєнного часу.

Зважаючи на те, що судовий наказ може бути видано, якщо заявлена вимога щодо незначного розміру заборгованості або інші вимоги, для цього виду провадження характерний невеликий розмір судового збору. Відповідно до пп. 4-1 п. 1 ч. 2 ст. 4 Закону України «Про судовий збір», ставка судового збору за подання до суду заяви про видачу судового наказу встановлена у розмірі 0,1 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб [2]. Це вигідно для стягувачів, оскільки за 268 грн 40 коп (зважаючи на розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановлений станом на 01 січня 2023 року) можна отримати виданий судом судовий наказ, що є виконавчим документом, та швидко виконати таке судове рішення шляхом стягнення заборгованості з боржника. До того ж, для стягувачів зручним є те, що у разі пред'явлення стягувачем позову до боржника у порядку позовного провадження сума судового збору, сплаченого за подання заяви про видачу судового наказу, зараховується до суми судового збору, встановленої за подання позовної заяви, як це передбачено ч. 2 ст. 164 Цивільного процесуального кодексу України (далі – «ЦПК України») [3].

Однак невеликий розмір судового збору сприяє механізму захисту інтересів також боржника, оскільки пп. 4-1 п. 1 ч. 2 ст. 4 Закону України «Про судовий збір» встановлює, що ставка судового збору за подання до суду заяви про скасування судового наказу встановлена у розмірі 0,05 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. У 2023 році це 134 грн 20 коп. Зважаючи на безспірність наказного провадження, що буде нами проаналізована нижче як одна з його ознак, суди здебільшого скасовують видані судові накази за умови подання боржником заяви про скасування. Тому боржнику дійсно вигідно оплатити невеликий судовий збір та очікувати на ініціювання позовного провадження з боку стягувача.

Тим не менш, питання оплати судового збору здаються другорядними, поряд з проблемами, які постають перед стягувачем при складенні тексту заяви про видачу судового наказу. По-перше, у випадках, коли боржник перебуває в окупації або його юридична адреса чи місце реєстрації є на тимчасово окупованій території України, проблемним моментом є повідомлення його про наявне судове провадження. У судовому реєстрі трапляються справи, у яких заявник подає неправильну вигадану електронну адресу боржника задля звернення у суду ілюзії щодо забезпечення можливості повідомлення судом боржника про виданий

судовий наказ. Водночас, варто пам'ятати про спеціальне правило, передбачене частиною 2 статті 12-1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»: учасники справи, остання відома адреса місця проживання (перебування) чи місцезнаходження яких знаходиться на тимчасово окупованій території і які не мають електронного кабінету, повідомляються про ухвалення відповідного судового рішення шляхом розміщення інформації на офіційному веб-порталі судової влади України з посиланням на веб-адресу такого судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень або шляхом розміщення тексту відповідного судового рішення на офіційному веб-порталі судової влади України з урахуванням вимог, визначених Законом України «Про доступ до судових рішень», у разі обмеження доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень. З моменту розміщення такої інформації вважається, що особа отримала судове рішення [4]. Такий спосіб повідомлення під час дії воєнного стану використовується дуже широко, зокрема, суди посилаються на наступні положення. Відповідно до наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України № 309 від 22 грудня 2022 року затверджений перелік тимчасово окупованих РФ територій України [5]. Окрім цього, суди згадують про те, що оскільки місцезнаходження боржника є наразі окупована територія, то на ній тимчасово не функціонують відділення АТ «Укрпошта». Звичайно, суди звертають увагу, що у такому випадку повідомлення боржника через оголошення на сайті суду з дотриманням встановлених строків вважається належним повідомленням.

У цьому контексті слід зауважити, що до законодавчих положень з Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» у червні були внесені зміни, адже 29 червня 2023 року Верховною Радою України прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремих підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» [6]. З аналізу змін до ЦПК України та інших процесуальних кодексів бачимо, що якщо боржник у наказному провадженні має зареєстрований кабінет в Електронному суді, однак його місцезнаходження – на тимчасово окупованій території України, то немає необхідності повідомляти його за допомогою веб-сайту Судової влади. З одного боку, цей виняток введений на виконання вимог законодавства про цифровізацію правосуддя. З іншого боку, виникає питання, чи справедливим буде повідомлення боржника, що має зареєстрований кабінет в Електронному суді, лише через Електронний суд, зважаючи на те, що боржник міг зареєструвати його до повномасштабного вторгнення та у зв'язку з тимчасовою окупацією втратити доступ до нього. На нашу думку, так, це є справедливим, адже при реєстрації електронного кабінету в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі (далі – «ЄСІТС») учасник судового процесу бере на себе ризики щодо доступності для нього в майбутньому каналів зв'язку, вказаних при реєстрації, зокрема, електронної адреси, на яку власне надходять усі процесуальні документи та повідомлення від суду. Таким чином, наявність у боржника електронного кабінету є позитивним для заявника, оскільки існуватиме більше шансів ознайомлення боржником про судовий наказ та менше шансів для стягувача щодо несподіваного скасування судового наказу.

По-друге, однією з ознак наказного провадження є безспірність. Представник львівської наукової школи, доцент Навроцька Ю. в одній з своїх статей стверджує про те, що ознака документарності наказного провадження підтверджує те, що йдеться про очевидність та переконливість

доказів з боку стягувача [7]. Ознака безспірності наказного провадження у ЦПК України проявляється, зокрема, в механізмі скасування судового наказу. Ч. 3 ст. 171 ЦПК України закріплює, що у разі відсутності підстав для повернення заяви про скасування судового наказу, суддя не пізніше двох днів після її подання постановляє ухвалу про скасування судового наказу, в якій роз'яснює заявнику (стягувачу) його право звернутися до суду із тими самими вимогами в порядку спрощеного позовного провадження. Тобто по суті у суду нема повноважень вирішувати питання про доцільність чи недоцільність скасування судового наказу, приймати рішення щодо необґрунтованості заяви про скасування судового наказу. Адже у разі дотримання формальних критеріїв до такої заяви суд має скасувати судовий наказ. Такий механізм відповідає ознаці безспірності наказного провадження. Обов'язок скасування судом судового наказу за умови відповідності заяви вимогам, встановленим ст. 170 ЦПК України, підтверджується і статистикою. Відповідно до звіту судів першої інстанції про розгляд справ у порядку цивільного судочинства за 2022 рік форми № 1-ц, усього суди розглянули 6613 заяв про скасування судових наказів [8]. За 5465 заявами судові накази були скасовані. І лише 639 заяв були повернені судами, що становить 10 відсотків від загальної кількості поданих заяв про скасування. На нашу думку, така статистика свідчить про те, що у боржника в наказному провадженні є гарантія скасування судового наказу, за умови вияву від нього ініціативи на це та дотримання формальних вимог до заяви.

В умовах воєнного стану частими є випадку пропуску боржниками строку на подання заяви про скасування судових наказів. Це обґрунтовано, адже боржник має право подати заяву про скасування судового наказу лише протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення копії судового наказу та доданих до неї документів. Строки на скасування досить короткі, зважаючи на те, що часто боржники навіть не ознайомлені з наявністю наказного провадження, ініційованого їх кредитором. Тому у судовому реєстрі все більше трапляються ухвали про скасування судових наказів, ініційовані боржником шляхом подання заяви про поновлення строку на подання заяви про скасування судового наказу та скасування судового наказу. При цьому позитивно оцінюємо те, що суди враховують поважність причин пропуску строку та поновлюють його. Наприклад, у справі № 908/1768/22 судовий наказ виданий господарським судом 24 березня 2023 року та направлений стягувачу. Однак 05 липня 2023 року до господарського суду надійшла заява боржника про скасування судового наказу з клопотанням про поновлення строку для подання заяви. Відповідно до змісту цієї заяви, з 03 березня 2022 року боржник знаходиться на тимчасово окупованій території; у зв'язку із тимчасовою окупацією робота боржника була заблокована, електронний та офіційний зв'язок був відсутній. З початком тимчасової окупації боржник був позбавлений права користуватись послугами стягувача. Колишній керівник боржника залишилась на тимчасово окупованій території. Нового керівника було призначено лише 23 травня 2023. Отже в період з 03 березня 2022 року до 23 травня 2023 року був відсутній керівник боржника, який міг би бути повідомлений відповідно до ч. 2 ст. 12-1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим тимчасово окупованій території України» про ухвалення відповідного судового рішення шляхом розміщення інформації на офіційному веб-порталі судової влади та у Єдиному державному реєстрі судових рішень. Суд врахував складну ситуацію, у якій опинився боржник та поновив строк на подання заяви про скасування судового наказу, а також скасував його. На нашу думку, важливим є те, що суди при вирішенні питання про скасування судових наказів керуються засадами наказного провадження. Зокрема,

у згаданій вище справі № 908/1768/22 суд вказав, що «... зважаючи на принципи наказного провадження, суд дійшов до висновку про поважність причин пропуску процесуального строку та необхідність поновлення строку для подання заяви про скасування судового наказу» [9]. Посилання на принципи наказного провадження не є поодинокими та позитивно впливають на забезпечення стійкості цього інституту.

Дискусійним є наявність у судовій практиці випадків відкладення розгляду справи про видачу судового наказу до закінчення воєнного стану. Наприклад, у справі № 908/1974/23 юридична адреса боржника знаходиться на тимчасово окупованій території України, тому суд вказав, що, враховуючи місцезнаходження боржника, суд позбавлений можливості в разі видачі судового наказу в даній справі направити його копію (текст) разом із копією заяви стягувача про видачу судового наказу на адресу боржника. А тому суд ухвалив відкласти вирішення питання щодо розгляду заяви про видачу судового наказу у справі до завершення періоду дії правового режиму воєнного стану в Україні [10]. Очевидно, що постановляючи таку ухвалу, суддя керується тим, що 02 березня 2022 року РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, однією з яких є відкладати розгляд справи (за винятком невідкладних судових розглядів) та знімати їх з розгляду, оскільки велика кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи чи не можуть прибути в суд у зв'язку з небезпечною для життя [11]. Однак 07 грудня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду в рамках справи № 908/859/22 досліджував питання щодо відкладення судом розгляду справи до завершення воєнного стану [12]. ВС зауважив, що у разі відкладення підготовчого засідання суд повідомляє учасників справи про місце, дату і час наступного підготовчого засідання. Водночас, зупинення провадження у справі, на відміну від відкладення розгляду справи, здійснюється без зазначення строку, до усунення обставин, які зумовили зупинення провадження. Тобто коли суд першої інстанції відклав розгляд справи без зазначення строку, до усунення обставин, які зумовили відкладення (до завершення періоду дії правового режиму воєнного стану), то судом першої інстанції фактично зупинено провадження у справі. А відкладення підготовчого засідання у справі до завершення періоду дії правового режиму воєнного стану не передбачено вимогами діючого законодавства. Інститут відкладення як форма відтермінування судового розгляду може застосовуватись лише в відкритих провадженнях, зокрема, позовному і окремому, однак інститут відкладення не може застосовуватись в справах наказного провадження. Однак ухвали судів про відкладення вирішення питання щодо розгляду заяви про видачу судового наказу все ще траплялись в реєстрі судових рішень, принаймні до літа 2023 року. Виходом з такої ситуації для заявників в наказному провадженні було подання заяви про відкликання заяви про видачу судового наказу, а отже, його повернення судом. І згодом заявники звертались ще раз з тими ж вимогами в порядку наказного провадження, сподіваючись за допомогою автоматизованого розподілу потрапити на суддю, який розгляне їх заяву, а не відкладе розгляд, що може вважатись зловживанням, оскільки одним з його видів є вчинення дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями. Вважаємо, для такого відкладення розгляду заяв про видачу судових наказів на даний момент нема підстав, оскільки Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» забезпечено механізм повідомлення боржника про наказне провадження, а також у 2023 році набрали чинності зміни до

процесуальних кодексів, що передбачають направлення процесуальних документів боржнику, який зареєстрований в ЄСІТС, саме через Електронний суд. Тому питання відкладення розгляду було актуальним на початку повномасштабного вторгнення, однак зараз, коли забезпечені механізми повідомлення боржника, таке відкладення не буде сприяти здійсненню правосуддя на належному рівні відповідно до викликів воєнного часу.

По-третє, проблемним аспектом є механізм виконання судових наказів. Згідно з ч. 3 ст. 431 ЦПК України, судовий наказ є виконавчим документом. Відповідно, стягувачі можуть досить в короткі строки вже пред'являти судовий наказ державному чи приватному виконавцю для виконання. Однак в умовах воєнного стану та місцезнаходження боржника на тимчасово окупованій території України це є викликом для виконавців. Адже банківські рахунки боржників не рідко є заблокованими, а все майно може знаходитись у тимчасовій окупації. Відповідно виконання судового наказу в повному обсязі є часто паралізованим. До того ж, якщо судовий наказ набрав законної сили та механізм виконання вже запущений, а боржнику суд задовольнив заяву про поновлення строку на скасування, то водночас суд, за ініціативою боржника, відповідно до ч. 3 ст. 171 та відповідно до ст. 444 ЦПК України, застосовує інститут повороту виконання.

Як стверджує дослідник Шабалін А., інститут наказного провадження показав свою ефективність захисту завдяки саме оперативності та спрощеності в умовах пандемії (COVID-19) та воєнних дій на території України, коли існують дійсно об'єктивні обмеження щодо реалізації суб'єктами правових відносин права на юридичний захист [13].

Висновки. На нашу думку, наказне провадження в умовах повномасштабної агресії РФ на території України є дієвою формою судового захисту, однак потребує врахування багатьох «підводних каменів». Такий вид провадження потребує забезпечення добросовісності стягувача, також слід покладатись на врахування судом принципів наказного провадження. Вважаємо, що статистика 2023 року покаже ще більшу кількість скасованих судових наказів, ніж минулого року, адже місцезнаходження боржників на тимчасово окупованій території України не сприяє здійсненню правосуддя, хоч механізми захисту їх прав з часом удосконалюються. Видача судового наказу нерідко стає лише першим кроком у вирішенні спору між заявником та боржником. Вважаємо, що наказне провадження є дієвим судовим захистом, однак щоб не стати ілюзією, судам та учасникам справи потрібно не зловживати своїми правами та вчасно відповідати на виклики сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження» від 23.12.2011 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014740-11#Text> (дата звернення 27.10.2023).
2. Закон України «Про судовий збір» від 08.07.2011 № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> (дата звернення 27.10.2023).
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 27.10.2023).
4. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення 27.10.2023).
5. Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text> (дата звернення 27.10.2023).
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» від 29.06.2023 № 3200-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3200-20#Text> (дата звернення 27.10.2023).
7. Навроцька Ю. Особливості процесу доказування у наказному провадженні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 855. С. 431–440. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_855_68 (дата звернення 27.10.2023).
8. Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку цивільного судочинства за 2022 рік форми № 1-ц. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення 27.10.2023).
9. Ухвала Господарського суду Запорізької області від 07.07.2023 у справі № 908/1768/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112057094> (дата звернення 27.10.2023).
10. Ухвала Господарського суду Запорізької області від 20.06.2023 у справі № 908/1974/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111643047> (дата звернення 27.10.2023).
11. Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану від 02.03.2022. Рада суддів України. URL: <https://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення 27.10.2023).
12. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 07.12.2022 року у справі № 908/859/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107717345> (дата звернення 27.10.2023).
13. Шабалін А. Наказне провадження в цивільному процесі України: новий погляд. Проблеми реалізації завдань цивільного та господарського судочинства в Україні. 2023. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2023/22/10.pdf> (дата звернення 27.10.2023).